

ОСОБИ, ЯКІ НЕ ПІДЛЯГАЮТЬ ПРИЗОВУ НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ З ЧИСЛА ВІЙСЬКОВОЗОВОБ'ЯЗАНИХ ПІД ЧАС МОБІЛІЗАЦІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто види громадян України, які виконують військовий обов'язок, з'ясовано категорію осіб з числа військовозобов'язаних, які не підлягають призову на військову службу під час мобілізації.

Ключові слова: військовозобов'язаний, відстрочка, військова служба, мобілізація.

Abstract

The types of citizens of Ukraine who perform military duty are considered, and the category of persons liable for military duty who are not subject to conscription during mobilization is clarified.

Keywords: conscript, deferment, military service, mobilization.

Вступ

Відповідно до ст. 65 Конституції України, захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України. Громадяни відбувають військову службу відповідно до закону [1]. Тобто це є одним із небагатьох конституційних обов'язків, які покладає держава на громадян України. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» [2] встановлює види громадян України, які виконують військовий обов'язок, різновиди військової служби та порядок її проходження. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [3] встановлює правові основи мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні, визначає засади організації цієї роботи, а також визначає категорії осіб, з числа військовозобов'язаних, які не підлягають мобілізації.

Метою роботи є з'ясування категорії військовозобов'язаних, які згідно законодавства України не підлягають призову на військову службу під час мобілізації.

Результати дослідження

При правозастосуванні правових норм з військового права досить часто, на мій погляд, виникає неправильне розуміння норм законодавства України, яке визначає перелік осіб, які не підлягають призову на військову службу під час мобілізації, а ототожнення таких термінів як «бронювання», «відстрочка», та «особа, яка не підлягає призову на військову службу під час мобілізації».

Відповідно до ст. 24 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», бронювання військовозобов'язаних, які перебувають у запасі, здійснюється в мирний та у воєнний час з метою забезпечення функціонування органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ і організацій в особливий період [3].

У п. 1 ч. 1 ст. 23 цього ж Закону вказано таке «Не підлягають призову на військову службу під час мобілізації військовозобов'язані: заброньовані на період мобілізації та на воєнний час за органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, а також за підприємствами, установами і організаціями в порядку,

встановленому Кабінетом Міністрів України, і перебувають на спеціальному військовому обліку» [3].

При цьому, на мій погляд, назва зазначеної вище ст. 23 «Відстрочка від призову на військову службу під час мобілізації» є вужчою, ніж її зміст, оскільки поняття «особа, яка не підлягає призову на військову службу під час мобілізації» є ширшим за змістом та включає у себе поняття «відстрочка від призову на військову службу під час мобілізації».

Звертаю увагу, що право на відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації для осіб, вказаних у ч. 1-3 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» за загальним правилом має заявочний характер. Це випливає з п. 58 Порядку проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 16.05.2024 р. № 560: «За наявності підстав для одержання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період військовозобов'язані (крім заброньованих та посадових (службових) осіб, зазначених у підпунктах 16-23 пункту 1 додатка 5) особисто подають на ім'я голови комісії районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки або його відділу (військовозобов'язані СБУ чи розвідувальних органів – голові Комісії в Центральному управлінні або регіональному органі СБУ чи відповідному розвідувальному органі) за місцем перебування на військовому обліку **заяву за формою згідно з додатком 4, до якої додаються документи, що підтверджують право на відстрочку**, або копії таких документів, засвідчені в установленому порядку, зазначені у переліку згідно з додатком 5» [4]

Тобто для реалізації права на відстрочку військовозобов'язаний, виявити намір реалізувати своє право перед державою.

Крім військовозобов'язаних, які мають право на відстрочку та зазначені ч. 1-3 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [3] є три категорії військовозобов'язаних, які не підлягають призову на військову службу під час мобілізації:

1. Військовозобов'язані досягнення 25-річного віку, які пройшли базову загальновійськову підготовку відповідно до статті 10¹ Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» чи базову військову службу. Такі особи у зазначений період можуть бути призвані на військову службу за їх згодою (ч. 5 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [3]).
2. Військовозобов'язані з числа громадян, які проходили військову службу та були звільнені зі служби у запас у зв'язку із звільненням з полону. Такі особи можуть бути призвані на військову службу за їх згодою (ч. 6 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [3]).
3. Військовозобов'язані, які досягли відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу» граничного віку перебування на військовій службі – 60 років (для вищого офіцерського складу – 65 років) [2].

На мій погляд, зазначені вище особи є особами, які не підлягають призову на військову службу під час мобілізації, а не які мають відстрочку, оскільки:

1. Їхній правовий статус не носить заявочний характер, тобто для призову на військову службу потрібна ініціатива з їхньої сторони, на відміну від реалізації права на відстрочку за загальним правилом, де за замовчуванням усі військовозобов'язані підлягають призову на військову службу під час мобілізації, окрім тих, які заявили та реалізували своє право на відстрочку.
2. Ці категорії військовозобов'язаних зазначені окремими нормами у законодавстві з питань мобілізації, зокрема у ч. 5-6 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [3] та у п. 66 Порядку проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 16.05.2024 р. № 560 [4]. Тобто законодавець по суті вважає їх особливою категорією військовозобов'язаних.

Крім того, відповідно до ч. 9 ст. 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» Щодо військового обов'язку громадяни України поділяються на такі категорії:

допризовники – особи, які підлягають взяттю на військовий облік;

призовники – особи, які взяті на військовий облік;

військовослужбовці – особи, які проходять військову службу;

військовозобов'язані – особи, які перебувають у запасі для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань на особливий період, а також для виконання робіт із забезпечення оборони держави;

резервісти – особи, які проходять службу у військовому резерві Збройних Сил України, інших військових формувань і призначені для їх комплектування у мирний час та в особливий період [2].

Таким чином, реалізувати право на відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації можуть лише громадяни України, **які мають статус військовозобов'язаних**. Таке право не передбачено для інших громадян України, які виконують військовий обов'язок: допризовники, призовники, резервісти.

Висновки

Порядок проходження військової служби врегульований Конституцією України та Законами України.

Термін «особи, які не підлягають призову на військову службу під час мобілізації» є найбільш широким до визначення категорії військовозобов'язаних, які мають такий статус і включає у себе такі поняття як «відстрочка» та «бронювання».

За загальним правилом, реалізація військовозобов'язаним права на відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації носить заявочний характер.

Реалізувати право на відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації можуть лише громадяни України, які мають статус військовозобов'язаних. Таке право не передбачено для інших громадян України, які виконують військовий обов'язок: допризовники, призовники, резервісти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» № 2232-ХІІ від 25.03.1992 р. // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#n15>
3. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» № 3543-ХІІ від 21.10.1992 р. // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#n420>
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період» № 560 від 16.05.2024 р. // Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/560-2024-%D0%BF#Text>

Ковальчук Іван Васильович, – доктор філософії у галузі права, старший викладач кафедри військової підготовки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: ivankovalchuk@vntu.edu.ua

ORCID <https://orcid.org/0009-0007-7467-5317>

Дацюк Андрій Іванович, – студент кафедри військової підготовки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: ivankovalchuk@vntu.edu.ua

Kovalchuk Ivan – PhD in law, senior teacher of the Department of Military Training Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ivankovalchuk@vntu.edu.ua

ORCID <https://orcid.org/0009-0007-7467-5317>

Datsyuk Andriy Ivanovych, – student of the Department of Military Training, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ivankovalchuk@vntu.edu.ua